

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese câte 2 cóle pe luna si costa 2 florini val. austr., pentru cei ce nu suntu membrii asociatiunei.
Pentru strainatate 6 franci (lei noi) cu porto postei.

Abonamentulu se face numai pe câte 1 anu intregu.
Se abonédia la Comitétulu asociatiunei in Sibiu, séu prin posta séu prin domni colectoru.

Sumariu: Flor'a phanerogama din fostulu districtu alu Naseudului (urmare). — Suveniru din Rom'a antica. — Maternologia. (Educatiune-Igiena), de Dr. I. C. Dragescu, medicu primariu. — Geflügelte Worte, der Citatenschatz des deutschen Volks, von G. Büchmann (recensiune). — Doue documente relative la renumit'a familia a protopopulu Ighianu, emanate in urmarea revolutiunei din a. 1784. — Anuntiu de carti (urmare).

Flor'a phanerogama din fostulu Districtu alu Naseudului.

De *Florianu Porcius, Cav. alu ordinulu corónei de feru class'a III. vice-capitanu emerit.*
(Urmare).

Paeonia L. Rusióra. (Bujoru, Busioru).

P. officinalis L. R. oficinala (Ruja de rusalii). Cult. cu flori purpurii, rosia si albe.

„In subalpinis pratis umbrosisque Rodnensibus ibidem versus Valie de Lopadna“ (B. Tr. 1044 si F. Fl. Tr. 189) nu amu aflatu nici in acésta vale, si nici in altu locu din acestu tienutu in stare selbateca.

Actaea L. Cristoforé. (Érb'a cristoforului, Erba de orbantiu).

A. spicata L. Cr. spicata. Prin paduri montane.

Berberis L. Berberide. (Dragina, Macrisiu spinosu séu de spini, Acrisiu rosiiu, Lemnu galbinu).

B. vulgaris L. B. vulgaru. Cult.

Oxalis L. Macrisioru.

O. Acetosella L. M. iepurescu (Macrisiu trifoiosu, Macrisiu paserescu). Prin paduri si tufisiuri.

Tropacolum L. Tropcolu.

Tr. europaeum L. Tr. europeanu (Lopostani, Lopostanu). Cult.

Impatiens L. Slabanogu. (Brie).

J. Noli tangere L. Sl. selbatecu. La locuri umede si umbróse.

J. Balsamita L. Sl. mirositoriu (Balsamine). Cult.

Geranium L. Geraniehu. (Geranila).

G. sangvineum L. G. sângeretiu. Prin bercuri, tufisiuri, la locuri mai multu seci.

G. macrorrhizon L. G. radacinosu. Dupa B. Tr. 1414. — H. V. X. J. p. 144 si F. Fl. Tr. 693 indicatu pre alpii Gemenea si Corongisiu nu amu aflatu si nu potu crede se provina.

G. phaeum L. G. brunetu. Prin poieni si paduri rarite in reg. montana si subalpina.

G. palustre L. G. de paludine. Pre locuri umede si camu umbróse, lãnga parae.

G. alpestre Schur. G. alpestru. La marginea paduriloru, in reg. subalpina.

Are mare asemenare cu *G. sylvaticum L.* ce inse nu provine aci, si de care se distinge cu deosebire prin form'a si marimea petaleloru, ce suntu subtriangulare si la virvu marginale, apoi aprópe de trei ori mai lungi decâtu calicele. Foile radacinale lipsescu de comunu.

G. pratense L. G. de praturi (Greghetinu). Pre praturi si in gradini erbóse, nu preste totu loculu.

G. columbinum L. G. porumbicu. Pre agrii, ruinaturu, lãnga cali, garduri.

G. pusillum L. G. mititelu. Totu la asemenea locuri, apoi prin gradini de legumi.

G. dissectum L. G. dissectu. Inca la asemenea locuri.

Erodium L'Herit. Pliscu. (Pisculu cocórei).

E. cicutarium L'Herit. Pl. cicutariu.
Pre agrii, câmpuri, razóre, lãnga cali.

Malope L. Malope.

M. trifida Cav. M. trifida. Cult.

Hibiscus L. Zamositia.

H. Trionum L. Z. besicósa. Pre agrii, printre semenaturu, cu deosebire printre cucuruze

Althaea L. Nalba.

A. rosea Cav. N. de gradina (Nalba mare, N. inalta). Cult.

A. officinalis L. N. oficinala (Nalba alba).
Lãnga cali, garduri, prin tufisiuri.

Malva L. Nalbusióra. (Nalba, Casiu).

- M. crispa** L. *N. crétia* (Nalba crétia). Cult.
M. sylvestris L. *N. selbatea*. Pre ruinaturi, razóre, lãnga cali, garduri, in gradini.
M. vulgaris Fries. *N. merunta* (Casiu, Casiulu popi). Totu la asemenea locuri.
M. borealis Wallm (*M. parviflora* Huds). *N. boreala*. Inca la asemenea locuri.

M. borealis si *M. vulgaris* crescú de multe ori lãnga olalta, au intre sine mare asemenare, si numai dupa cercetarea mai deameruntulu a floriloru si a fructelorú se potú distinge.

Lavatera L. Lavatera.

- L. thuringiaca** L. *L. turingiaca*. Pre colini, cóste, prin tufisiuri, lãnga cali.
L. trimestris L. *L. trimestrala*. Cult.

Tilia L. Teiu.

- T. parvifolia** Ehth. *Teiu de iérna*.
 α . *acuminata* (*T. acuminata* Opitz).
 β . *oligantha* (*T. oligantha* Rehb).
 γ . *microphylla* (*T. microphylla* Willd).
 Prin paduri frondóse, apoi straplãntatu pre alee.

Hypericum L. Posiarnitia.

- H. hirsutum** L. *P. perósa*. Prin tufisiuri, la marginea paduriloru.
H. alpinum W. K. (*H. Richeri* β . *androsaemifolium* Vill). *P. alpina*. Pre pascatorii alpine.
H. montanum L. *P. montana*. Prin paduri montane.
H. quadrangulum L. (*H. dubium* Leers). *P. patruangulara*. Prin tufisiuri, poieni, la marginea paduriloru, β . *commutatum* Nolte. Bupa H. V. X. J. p. 123, — F. Fl. Tr. 676 si S. E. Tr. 777 b. indicata pre alpii dela Rodn'a nu amu aflatu.
H. perforatum L. *P. vulgara*. (Sunatóre, Sanitória). Pre praturi, cãmpuri, colini, prin tufisiuri, lãnga cali.
 β . *angustifolium* mihi. Totu aci, mai raru.
H. humifusum L. *P. târlita*. Dupa H. V. X. J. p. 123 (In S. E. Tr. nu se afla suscèpta) indicata la Rodn'a, apoi
H. Coris L. *P. fruticósa*. Dupa F. Fl. Tr. 687 indicata pre alpele Ineu, nu amu aflatu, si sumu de convingere, cà ce se tiene de speci'a acést'a din urma, s'a comisu o eróre.

Linum L. Inu.

- L. catharticum** L. *I. purgativu*. Pre praturi, pascatorii, umede.
L. hirsutum L. *I. perosu*. Pre colini in Valea Sieului.
L. flavum L. *I. galbinu*. Pre colini seci.
L. tenuifolium L. *I. filigranu*. Pre colini in Valea Sieului.
L. alpinum Jacq. β . *montanum* (*L. montanum* Schleich). *J. alpinu*. Pre pascatorii subalpine si alpine.
L. usitatissimum L. *I. economicu*. Cult.

Vitis L. Vitia. (Struguru).

- V. vinifera** L. *V. de vicia*. Cult. la Naseudu, Mocodu, Sieutiú, apoi ici coela in gradini.

Ampelopsis Michx. Ampelopsida.

- A. hederata** Mich. (*A. quinquefolia* Lam). *A. cincifoiósa*. (Edera cu cinci foi). Cult.

Acer L. Arciariu. (Artiariu, Jugastru).

- A. campestre** L. *A. de cãmpu*. Prin tufisiuri, spineturi, la marginea paduriloru.
A. Pseudoplatanus L. *A. albu*. (Paltinu). Prin paduri montane.
A. platanoides L. *A. ascutitu*. (Jugastru). Totu prin paduri montane.

Aesculus L. Castanu.

- Ae. Hypocastanum** L. *C. porcescu*. (Castanu selbatecu, Castanulu cailoru). Cult.

Polygala L. Poligala. (Sierparitia, Amaréla).

- P. major** Jacq. *P. mare*. Pre colini in Valea Sieului.
P. amara L. *P. amara*. Pre pascatorii in reg. montana, subalpina si alpina.
P. comosa Schk. *P. comósa*. Pre praturi, pascatorii, colini.
P. vulgaris L. *P. vulgara*. Totu pre asemenea locuri.
P. calcarea Schultz. *P. varósa*. Dupa F. Fl. Tr. 535 indicata pre alpele Corongisú nu amu aflatu, si sumu de parere, cà se referesce la *P. amara*.

Dicentra Borkh. Dicentra.

- D. spectabilis** Borkh. (*Dielytra* — nu *Dielytra* — D. C.). *D. spectabila*. Cult.

Corydalis D. C. Brébanu.

- C. capnoides** L. Pers. *B. albinetiu*. In Valea Bistritiei-auria. In altu locu nu amu vediutu.
C. solida Sm. (*C. digitata* Pers.). Br. degetatu.
 β . *depauperata* (*C. depauperata* Schur).
 Prin tufisiuri si paduri in reg. inferióra. montana si subalpina. Form'a pauciflor'a constitue var. β .
C. cava Schw. & Kört. (*Wahlbrg*). *B. escavatu*.
 β . *floribus albis*.
 Prin tufisiuri, paduri, bercuri.

- Fumaria L. Fumaria.** (Fumarica, Saftira, Fumulu pamentului, Erba de curca).

- F. officinalis** L. *F. oficala*. Cult. prin gradini la comun'a Cãrlibav'a-Transilvaniei spre scopuri medicinali de casa. In altu locu nu amu vediutu.

- F. Vaillantii** L. *F. lui Vaillant*. Pre agrii, printre semenaturi, prin spineturi.

Chelidonium L. Rostopaste. (Rostopasca).

- Ch. majus** L. *R. vulgara*. Lãnga garduri, prin spineturi, pre ruinaturi la locu umbrosu.

Eschscholtzia L. Essioltia.

- E. californica** L. *E. californica*. Cult.

Papaver L. Macu.

- P. somniferum** L. *M. de gradina*. (*M. albu*). Cult.
P. Rhoas L. *M. iepurescu*. (*M. rosiu*). Printre semenaturi, pre ruinatnri, agrii, in gradini.

P. dubium L. *M. dubiu*. Totu pre asemenea locuri, mai rar.

P. alpinum L. *β. flaviflorum*. (*M. pyrenaicum* D. C.). *M. alpinu*. La vîrvulu Ineului si Gemenea.

Mathiola R. Br. *Mathiola*. (Viora, Levcoia).

M. incana R. Br. *M. suria*. (Viora rosia, Levcoia rosia). Cult.

Cheiranthus R. Br. *Cheirantu*. (Viora).

Ch. Cheiri L. *Ch. vulguru*. (Viora galbina, Flóre de viora, Levcoia galbina). Cult.

Nasturtium R. Br. *Nasturelu*. (Bruncuti).

N. palustre L. *N. de paludine*. Pre locuri nasipóse si umede, lînga parae, rar.

N. sylvestre R. Br. *N. selbatecu*. (Bobolnicu). Pre locuri umede, lînga cali, parae, rîuri, mai de comunu.

N. pyrenaicum R. Br. *N. pirenicu*. Pre praturi, cîmpuri, pascatorii, adese-ori in grupe mari.

Barbarea R. Br. *Barbarea*. (Crusatié).

B. vulgaris R. Br. *A. vulgara*. Pre agrii, praturi, cîmpuri mai multu la locuri umede.

B. stricta Andr. *B. tiapena*. Pre locuri umede, lînga parae.

Turritis L. *Turnisioru*. (Turnusielu).

T. glabra L. *T. golasielu*. Pre locuri petróse séu nasipóse.

Arabis L. *Arabia*, (Gâscaritia).

A. brassicaeformis Wallr. *A. pruinósa*. Dupa B. Tr. 1372 si F. Fl. Tr. 235 indicata pre alpii Vîrvulu-Ómului si Stolu nu amu aflatu.

A. hirsuta L. *A. asprisióra*. Pre colini, praturi, cîmpuri, la locuri mai multu seci.

A. alpina L. *A. alpina*.

β. crispata (*A. crispata* Willd).

γ. declinata (*A. declinata* Tausch).

La locuri petróse, stîncóse si deodata camu umede in reg. subalpina si alpina.

A. arenosa Scop. *A. arenósa*. Pre locuri arenóse séu petróse in reg. inferióra si montana.

β. petrogena (*A. petrogena* Lerner). In reg. montana.

γ. multijuga (*A. multijuga* Borbas. Vedi: Drei Arabis Arten mit überhängenden Früchten in der Flora des ungar. Krongebietes, von Dr. Vincenz v. Borbás, vorgelegt in der k. ung. naturwiss. Gesellschaft. 20 December 1876. Apoi: Mármaros megye flórájának közelebbi ismertetéséhez, irta Dr. Borbás Vincze, in care se afla si desemnurile preste acésta forma. In fine: Vizsgálatok a hazai Arabisek és egyéb cruciferák körül, Dr. Borbás Vinczétől, p. 1—16. Budapest 1877). In locuri petróse-umbróse in reg. subalpina pre Craciunelu la Rodn'a-vechia.

A. glareosa Schur. (*A. ovirensis* Wahlbrg. carpat. — non Wulf. *A. neglecta* Schult). *A. glareosa*. Pre alpi inalti. Plînt'a de aci apartiene mai multu la tipulu *A. arenosa*, si nu are stoloni.

A. Halleri L. *A lui Haller*.

α. Lobo terminali fol. ovato (*A. Halleri* D. C.).

β. foliis radicalibus oblongo — ovatis (*A. diversifolia* Sternbrg).

γ. stolonifera. Foliolis stolonum subrotundis (*A. stolonifera* Host). Flores albi.

δ. stolonifera dacica (*A. dacica* Heuff). Flores rosei.

ε. tenella Host. Dupa F. Fl. Tr. 251. *β. indicata* pre alpele Ineu nu amu aflatu. Dupa S. E. Tr. 272 aru fi *A. stolonifera* D. C. sinonimu cu form'a precedentu *β.* si deodata si cu *A. neglecta* Schult = *A. glareosa* Schur; ce in sa stî in contradicere cu diagnos'a despre acést'a din urma specia (vedi Ung. diagn. p. 10. H. Ban. p. 17), fiinducâ acést'a nu are stoloni.

Despre alta parte amu observatu, cî între *A. arenosa* Scop. si între *A. Halleri* L. provinu si forme intermediare, incâtu in unele casuri este tare greu a puté scî cu deplina siguritate, cî respectiv'a plînta la care dintre ambele specii apartiene.

A. floribunda Schur. *A. floribunda*. Dupa S. E. Tr. 267 indicata pre cóstele petróse ale alporu dela Rodn'a in societate cu *Lychnis Siegeriana* Schur (*Polyschemone nivalis* S. K. N.), prin urmare pre alpii Ineu, Galati, Gemenea, Obersi'a-Rebri, nu o cunosc.

Conringia Rehb. *Conringia*.

C. thaliana Rehb. (*Arabis thaliana* L. *Sisymbrium thalianum* Gaud). *C. thaliana*. Pre agrii, praturi, in gradini.

Cardamine L. *Cardamina*. (Spuméla, Scupitulu séu Stupitulu cucului).

C. pratensis L. *C. de praturi*. Pre praturi umede, lînga parae, valcele.

C. rivularis Schur. *C. rivulara*. Florile mari, mai mari cá la ceala din reg. inferióra si de colóre purpuria séu mai multu lil'a, inse (la plîntele de aci) antherele galbine, nu violete (R. E. Tr. 290 si F. Fl. Tr. 265). In regiunea subalpina si alpina lînga parae, isvóre.

C. hirsuta L. *C. perósa*. La locuri umbróse si umede, lînga parae, rîuri.

C. impatiens L. *C. impatienta*. Totu la asemenea locuri.

C. amara L. *C. amara*. Lînga parae, valcele, rîuri, isvóre.

C. resedifolia L. *C. resedifoíosa*. Dupa H. V. X. J. p. 130 si F. Fl. Tr. 258 indicata pre alpele Ineu (In S. E. Tr. 281 nu apare in acésta statiune, nu amu aflatu.

Dentaria L. *Dentaria*. (Coltísioru).

D. bulbifera L. *D. bulbifera*. Prin paduri si tufisuri.

D. glandulosa W. K. *D. glandulósa*. Totu la asemenea locuri.

D. pinnata L. *D. penata*. Dupa F. Fl. Tr. 271 indicata pre alpele Ineu nu amu aflatu.

Erysimum L. *Galbinósa*. (Barbusióra).

E. cheiranthoides L. *G. cheirantoida*. Lînga strada in comun'a Gledinu. In altu locu nu amu aflatu.

E. repandum L. *G. respândita*. Pre agrii, cîmpuri.

E. Wittmanni Zaw. (*E. odoratum* B. Tr. 1367 — non Ehrh. *E. Baumgartenianum* S. E. Tr. 333. F. Fl. Tr. 305). *G. lui Wittman*. Pre agrii cu substratu de varu Corongisiu, Mihaiass'a, Gergeleu. La plînt'a de aci este stigm'a (la silicele cópte) bilobata, éra anghiurile silicei verdi, apoi in axilele foiloru parte provinu, parte nu provinu rami sterili.

Dupa parerea mea acésta specia, care provine numai pre substratu de varu, si la care semintiele sunt la vîrvu

aripate, silicele deodata cu pedunculii erecto-patule, din parte și patule, stă între *E. carniolicum* Doll. și între *E. crepidifolium* Rehb., totuși mai aproape de *E. carniolicum*.

Plânt'a susceptă în Fl. Bac. p. 354 sub numirea *E. Cheiranthoides* Pers. indicată în Valea Cârlibavei la petiorulul delului Dadulu pe substratu de varu și la pétr'a Ciboului consuna deplinu cu plânt'a noastră. Vedi și K. G. B. p. 306. Ö. B. Z. 1865 p. 277. M. E. p. 391.

Dupa N. M. E. p. 237 plânt'a noastră nu aru fi diversa de *E. carniolicum* Doll.

Următoarele specii:

E. Cheiranthoides Pers. *G. cheirantoida*. Dupa F. Fl. Tr. 303 indicată pe alpele Corongisiu;

E. pumillum Gaud. *G. mitité*. Dupa H. V. X. J. p. 143, — F. Fl. Tr. 304 și S. E. Tr. 331 indicată totu pe alpele Corongisiu;

E. odoratum Ehrb. (non Bmgt), deodata cu var. β . *carniolicum* Doll). *G. odorata*. Dupa H. V. X. J. p. 143 și F. Fl. Tr. 297 indicată încă pe acestu alpe;

E. Czeczianum Schur. (*E. carniolicum* var. *Coryndianum*, *pygmaeum*, *Czeczii* Schur). *G. czecziana*. Dupa S. E. Tr. 337 indicată totu pe acelasu alpe, se referescu fără nici o dubietate la *E. Wittmanni* Zaw. Confusiunea în nomenclatur'a respectivei plânt'e își are caus'a de acolo, căci fiacare botanicu necunoscându *E. Wittmanni* Zaw. a aplicatu la plânt'a de aci acea numire, care dupa parerea sa a cugețatu a fi mai corespundietore tipulu plântei.

Alliaria Adaus. *Atiaria*. (Aiusioru, Aiusióra, Voinicica).

A. officinalis Andr. (*Erysimum Alliaria* L. *Sisymbrium Alliaria* Scop.). *A. officinalis*. (Frund'i'a voinicului, Erba de lungóre, Vindecátore, Vindecutia, Erba pentru tóte bólele). Lânga cali, garduri, margini de paduri, prin tufisiuri, spineturi.

Sisymbrium Sisimbria. (Brâncutia).

S. Loeseli L. *S. lui Loesel*. Lânga cali, pre ruinaturi, în Valea Sieului.

S. Sophia L. *S. filigrana*. Pre câmpuri, agrii, ruinaturi, lânga cali.

S. officinalis L. *S. officinalis*. Totu pe asemenea locuri.

S. strictissimum L. *S. stricta*. Prin tufisiuri, bercuri, poieni, la marginea padurilor, pre locuri umede, lânga parae.

Hesperis L. *Hesperide*. (Nopticósa, Vióra de nópte).

H. Matronalis L. *H. vulgare*.

α . *floribus albis* (H. nivea Bmgt. H. umbrosa Herb. Z. B. G. 1868 p. 500).

Pre pascatorii și la marginea padurilor în reg. montana, subalpina și alpina.

β . *floribus lilacinis* (H. inodara L.). Cult. prin gradini de flori. Selbateca la Rodn'a (B. Tr. 1402 și F. Fl. Tr. 274) nu amu vedutu.

Brassica L. *Varza*. (Curechiu).

Br. oleracea L. *V. leguminósa*.

α . *Capitata*, Salinaria k. Varza séu curechiu cu capatiena, de iarna.

β . *Sabauda* L. Varza séu curechiu cu capatiena, de véra.

γ . *Gemmifera* D. C. La Rodn'a se numesce „flustani.“

δ . *Gongyloides* L. Calarabe.

ε . *Botrytis* L. Carfiolu.

Tóte acestea cultivate.

Br. Rapa L. *V. rapitiósa*.

α . *campestris* L. *Rapitia* selbateca.

Pre agrii, printre semenaturi. (Plânta selbateca).

β . *oleifera* D. C. *Rapitia* de tótna, pentru oleiu. Cult.

Br. Napus L. *V. radacinósa*.

α . *esculenta* (Br. Napobrassica L.). La Rodn'a se numesce „Napi curecesci.“ Cult.

Eruca D. C. *Eruca*. (Mustariu).

E. sativa Lam. *E. de gradina*. Cult.

Sinapis L. *Rapitia*. (Mustariu).

S. arvensis L. *R. de câmpu*. (*R.* selbateca). Intre semenaturi, pre agrii, razóre.

β . *orientalis* (*S. orientalis* Murr).

Totu la asemenea locuri.

S. alba L. *R. alba*. Cult. prin gradini spre scopuri medicinali de casa.

S. nigra L. (*Melanosinapis communis* Spr.). *R. négra*. (*Rapitia* de mustariu). Pre razóre, ruinaturi, agrii, lânga cali, între semenaturi.

Lunaria *Lunaria*. (Lunaré).

L. rediviva L. *reinvia*. (Lopatié). Prin paduri montane și subalpine.

Farsetia R. Br. *Farsetia*.

F. incana R. Br. (*Berterea incana* D. C.). *F. suria*. Pre locuri arenóse și espuse sórelui.

Alyssum L. *Albitia*.

A. repens Bmgt. (*A. Rochelii* Andry). *A. repenta*. Pre substratu de varu în reg. subalpina și alpina.

A. petraeum Ard. (*A. gemonense* Bmgt). *A. de petrisiu*. Dupa B. Tr. 1307 și F. Fl. Tr. 324 indicată pre muntii Ciblesiu și Arsulu, apoi

A. Wulfenianum Bernh. *A. lui Wulfen*. Dupa H. V. X. J. p. 143 și F. Fl. Tr. 331 indicată pe alpele Corongisiu, nu amu aflatu. Acésta specia aru fi a se referá la *A. repens* Bmgt cu atátu mai multu, cu cátu eu pre alpele Corongisiu amu aflatu numai acésta specia, și cu cátu *A. repens* Bmgt și *A. Wulfenianum* Bernh. au mare asemenare între sine, apoi și dupa Weg. Diagn. p. 13, 13 și N. M. E. p. 241, *A. repens* Bmgt. se considera numai de o variatiune dela *A. Wulfenianum* Bernh.

A. calycinum L. *A. calicina*. (Ciucusióre). Pre locuri petróse, sterile.

Draba. *Draba*. (Flamândica).

Dr. Aizoon Wahlbrg. (*Dr. lasiocarpa* Roch). *Dr. scortiósa*. Dupa F. Fl. Tr. 342 indicată pe alpele Ineu nu amu aflatu și nici potu crede că provine.

Dr. fladnicensis Wulf. *Dr. fladnicensa*. Pre alpele Ineu (Stur Ö. B. Z. 1861 Nr. 5).

De. carinthiaca Hoppe. (*Dr. Johannis* Host). *Dr. carinthiaca*. α . form'a gen. Pre alpii Corongisiu, Mihaiaș'a, Gergeleu, Rabl'a, Craciunelu.

β . *ramosa* mihi. Tulpin'a ramificată. Pre alpele Rabl'a cu forma gen.

γ . Porciusi Stur (Ö. B. Z. 1861 p. 212). Silicele pučinu peróse — nu glabre. Pre Craciunelu la Rodn'a-vechia.

Dr. Kotschyi *Stur.* (Stur Monographie 1858. Dr. Androsacea Bmgt. Dr. transsilvanica Schur). *Dr. lui Kotschy.* Dupa B. Tr. 1303, — F. Fl. Tr. 347 si Ung. Diagn. p. 15 indicata pre alpii Ciblesiu, Ineu si Corongisiu;

Dr. lapponica *Wahlbrg.* *Dr. lapponica.* Dupa F. Fl. Tr. 352 indicata pre alpii Ineu si Corongisiu;

Dr. frigida *Saut.* *Dr. frigurósa.* Dupa H. V. X. J. p. 143 indicata pre alpele Corongisiu, si

Dr. muricella *Wahlbrg.* *Dr. tieposica.* Dupa F. Fl. Tr. 353 indicata pre alpele Ineu, nu le-amu aflatu.

Dr. nemoralis *Ehrh.* *Dr. de bercuri.*

α. Siliculis glabris (Dr. contorta Ehrh. Dr. lutea Gilib).

β. Siliculis pilosis (Dr. confusa Ehrh.). Pre locuri petróse séu arenóse. Form'a *α.* la fantàn'a minerala din Sàngiorgiu, éra form'a *β.* la fantàn'a de apa minerala dela Aniesiu.

Dr. verna *L.* *Dr. de primavéra.*

α. Siliculis ovatis (Erophylla vulgaris D. C.).

β. form'a major, et siliculis lanceolatis (Erophylla americana D. C.). Pre agrii, càmpuri, colni, la locuri mai multu macre.

Cochlearia *L. Cochlearia.*

B. saxatilis *Lam.* (Kerner saxatilis Rehb). *C. de stànci.* Dupa B. Tr. 1285 si F. Fl. Tr. 359 indicata pre alpii Stolu, Galati, Gemenea, Arsulu si Ciblesiu nu amu aflatu.

C. Armoracea *L.* (Armoracea rustica Fl. der Welt.). *C. radacinósa.* (Hireanu, Hrénu, Radacina selbateca, Usturoiu). Pre locuri cultivate lutóse si camu umede. In unele parti in mare mesura, in altele lipsesce mai cu totulu.

Camelina *Crantz. Galbanusiu.* (Lubitu, Oulu inului).

C. sativa *Crantz. G. vulguru.*

α. glabrata D. C.

β. pilosa (C. sylvestris Wallr.).

Pre agrii, càmpuri, intre inu.

C. dentata *Pers. C. dentiatu.* Intre inu, pre agrii.

β. microcarpa (C. microcarpa Pers.). Totu la asemenea locuri.

Thlaspi *L. Tascutia.* (Tasc'a ciobanului).

Th. dacicum *Heuff. β. transilvanicum mih.* (Thl. Corongianum Czecz). *T. transilvanica.* Pre alpii Corongisiu, Mihaiass'a, Galati, Gergeleu, Craciunelu, Piciorulu-talhariului, Betràn'a, Petrosulu, Obérsi'a-Rebri. Planta perenala, inse nu multicipita, dela 8—10 cm. inalta, racemii floriferi umbeliformi, éra fructiferi puçinu prelungiti. Foile pre margini întregi, séu puçinu repande, celea radacinala obovate, séu subrotunde, tempite, scurtu petiolate, celea tulpinale oblongi-ovate, sessile cu basa puçinu cordata. Antherele deflorate albe — nu galbine. — Stilulu la siliculele tinere mai lungu decâtu sinulu emarginaturei, la celea deplinu mature abia asiá de lungu, càtu lobulii emarginaturei. Siliculele obversu-triangularare angustându-se spre basa, de 6—7 m/m. lungi si désup'a 3—4 m/m. late. Ovule 8—12, netede. Infloresce in Iuniu, pâna càtra diumetate Iuliu. Prin form'a foiloru tulpinale, colórea anthereloru si scurtimea stilului, precumu si prin form'a radacinei diferéza de Thl. dacicum Heuff. gen.

Th. rotundifolium *Gaud. β. corymbifolium Gaud. T. rotundifoliosu.* Dupa F. Fl. Tr. 372 indicata pre alpele Ineu, si

Th. alpinum *Jacq. T. alpina.* Dupa H. V. X. J. p. 143 si F. Fl. Tr. 371 indicata pre alpele Corongisiu, nu le-amu aflatu, ci credu cà se referescu la Th. dacicum Heuff *β.* transilvanicum mihi. De altucumu pre Ineu nu amu vediutu nici unu Thlaspi.

Th. alpinum Jacq. amu aflatu pre alpele Suhardu — teritoriulu Bucovinei — nu departe de acestu tienutu. In Fl. Buc. nu se afla suscépta acésta specia.

Th. alpestre *L. T. alpestra.* Pre alpele Crai'a.

Th. arvense *L. T. de agrii.* (Tascuti'a ciobanului, Buruian'a vermelui, Érba rosia). Pre agrii, ruinaturi, in gradini.

Th. alliaceum *L. T. alta.* Pre agrii, ici colea.

Th. perfoliatum *L. T. perfoliata.* In gradini, pre agrii. In Valea Somesiului si Borgoului numai sporadice, éra in Valea Sieului si Muresiului mai copiose.

Iberis *L. Iberide.* (Limb'a marei).

I. amara *L. I. amaru.* Cult. Selbatecu séu selbatacitu nu amu vediutu.

I. bicolor *Ehrh. I. bicoloru.* Cult.

I. affinis *Jord. I. afinu.* Cult.

I. umbellata *L. I. umbelatu.* (Limb'a marei). Cult. Dupa F. Fl. Tr. 279 indicata pre alpele Ineu nu amu vediutu, si nici nu credu se provina.

I. saxatilis *L. I. de stànci.* Dupa F. Fl. Tr. 378 indicatu totu pre alpele Ineu inca nu amu aflatu. De altucumu vedi si Ö. B. Z. 1867. p. 161.

Biscutella *L. Biscutela.* (Ochilaritia, Ochilariu, Chelarelu).

B. laevigata *L. B. vulgara.*

β. hispidissima (B. ambigua D. C.). Pre alpi cu substratu de varu.

γ. saxatilis Schl. (Siliculae scabrae). Dupa H. V. X. J. p. 143 si F. Fl. Tr. 381. *β.* indicata pre alpii Corongisiu, Ciblesiu, Arsulu, apoi

δ. glabrescens (foliis glabris). Dupa S. E. Tr. 421. d. indicata pre alpele Ineu, nu amu aflatu.

Aethionema *R. Br. Tasculitia.*

A. saxatilis *R. Br. T. de stànci.* Dupa B. Tr. 1325 si F. Fl. Tr. 394 indicata pre muntii Arsulu si Ciblesiu nu amu aflatu.

Lepidium *L. Lepide.* (Hrànitia).

L. Draba *L. L. suriu.* Pre razóre, ruinaturi, lãnga cali.

L. campestre *R. Br. L. de càmpu.* Totu la asemenea locuri.

L. ruderale *L. L. puturos.* Lãnga cali, garduri, case, la locuri deserte, pre ruinaturi.

L. latifolium *L. L. latu in foi.* Dupa F. Fl. Tr. 390 indicatu pre alpele Ineu nu amu aflatu, si nici nu póte proveni aci.

L. sativum *L. L. de gradina.* Cult.

Hutchinsia *R. Br. Hutchinsia.* (Nocita).

H. alpina *R. Br. H. alpina.* (Nocita). Dupa B. Tr. 1298, — H. V. X. J. p. 130 si F. Fl. Tr. 391 indicata pre alpii Ineu, Arsulu, Ciblesiu nu amu aflatu.

Capsella Med. *Pungulitia*. (Pung'a popei, Straiti'a popei, Buruiana de friguri, Erba de friguri).

C. Bursa pastoris Mönch. *P. vulgaris*. (Punguliti'a pastoriului).

α. integrifolia Schlecht.

β. sinuata.

γ. pinnatifida.

δ. apetala Opitz.

Pre ruinaturi, agrii, câmpuri, lângă cali, garduri, prin gradini. Form'a *δ.* rară.

Neslia Desv. *Neslia*.

N. panniculata Desv. *N. paniculata*. Intre semenaturi, pre agrii, ruinaturi.

Senebiera Pers. *Puturigine*. (Talp'a stâncei).

S. coronopus Pers. (*Coronopus depressus* Mönch. *Cochlearia Coronopus* L.). *P. ciorasca*. Amu aflatu odata la Naseudu pre marginea unui agru. Mai târziu nu amu mai vedutu nici aci, nici in altu locu.

Isatis L. *Cardamanu*.

I. tinctoria L. *C. de coloratu*. Cult.

Bunias L. *Bunica*. (Brăbinu).

B. orientalis L. *B. orientala*. Pre locuri erbóse, razóre, intre pometuri.

Raphanus L. *Radichia*.

R. sativus L. *R. de gradina*. Cult. in mai multe variatiuni.

Reseda L. *Reseda*. (Roseta).

R. luteola L. *R. galbiniciósa*. Pre câmpuri, ruinaturi, lângă cali.

R. lutea L. *R. galbina*. Totu la asemenea locuri.

R. odorata L. *R. mirositóre*. (Roseta, Smeuritia). Cult.

R. alba L. *R. alba*. (Roseta). Cult.

Helianthemum Tourn. *Heliantemu*. (Rus'a, Ros'a sórelui, Foresteu, Erb'a osului, Malaoiu).

H. vulgare Gärtn. *β. grandiflorum*. (*H. grandiflorum* D. C. *Cistus grandiflorus* Scop). *H. vulgare*. Pre colini, cóste, la locuri mai multu sterile din reg. inferióra pâna pre alpi.

H. oelandicum Wahlbrg. (*H. alpestre* Rchb). *H. alpestru*. Pre alpi.

Parnassia L. *Parnasia*.

P. palustris L. *P. de paludine*. (Flórea studentiloru). Pre locuri umede séu paludinóse in reg. montana si subalpina.

Drosera L. *Drosera*. (Roca, Róu'a ceriului, Erb'a fereloru).

Dr. rotundifolia L. *Dr. rotunda 'n foi*. Pre locuri turfóse-ulinóse la Cosn'a si pre délulu Strimb'a.

Viola L. *Viola*. (Vioré, Hióra, Toporasi, Flori meruntiele).

V. hirta L. *V. perósa*. Prin tufisiuri, spineturi.

β. floribus albis (A. *lactiflora* Rchb). Totu aci rară. (Ilva-mic'a).

V. odorata L. *V. mirositóre*. (Vioarele mirositóre, Micsiunele, Flori merunte, Garófe). Cult. prin gradini. Selbatece nu amu aflatu.

V. sylvestris Lam. *V. selbateca*. (V. de padure). Prin paduri, tufisiuri.

V. Riviniana Rchb. *V. lui Rivinus*. Prin paduri frondóse, bercuri.

V. mirabilis L. *V. mirabila*. Prin paduri si tufisiuri cu deosebire in reg. montana.

V. canina L. *V. cânésca*. (Vioarele selbatece, Flori selbatece).

α. ericetorum (V. *ericetorum* Schrad).

β. lucorum (V. *lucorum* Rchb).

V. Ruppilii All. *V. lui Rupp*.

β. floribus lacteis.

Prin poieni la locuri camu umede.

V. Schultzii Bill. *V. lui Schultz*. Pre praturi si poieni umede la locu cu tufisiuri.

V. pratensis M. K. *V. de praturi*. Pre praturi la locuri paludinóse.

V. elatior Fries. (V. *persicifolia* Schkuhr). *V. inaltata*. Dupa H. V. X. J. p. 122 si F. Fl. Tr. 441 indicata la Rodn'a nu amu aflatu.

V. biflora L. *V. galbina*. (Vioarele galbine, Flori meruntiele). Pre locuri umede-umbróse, din reg. inferióra (Rodn'a) pâna pre vírvulu alpiloru (Ineu).

V. alpina Jacq. *V. alpina*. Dupa B. Tr. 383 si F. Fl. Tr. 443 indicata pre alpii Gemenea, Arsulu, Ciblesiu nu amu aflatu.

V. declinata W. K. *V. declinata*. Pre pascatorii subalpine si alpine.

β. gracilis. In locuri alpine.

V. lutea Sm. *β. sudetica* Willd. *V. sudetica*. Dupa H. V. V. J. 122 si F. Fl. Tr. 446. *β.* indicata la Rodn'a se referese la speci'a precedentă.

V. tricolor L. *V. tricolora*. (Barb'a imperatului).

α. vulgaris Koch.

β. macrantha Schur.

γ. grandiflora.

δ. arvensis (V. *arvensis* Murr).

ε. segetalis Schur.

ζ. saxatilis (V. *saxatilis* Schm.).

η. bannatica (V. *bannatica* Kit).

Dianthus L. *Diantu*. (Garofa, Garofilu, Carofila, Cuisióre).

D. proliferu L. *D. proliferu*. Cult.

D. Armeria L. *D. fasciculatu*. Pre locuri sterile, arenóse, prin tufisiuri.

D. barbatus L. *D. barbatu*. Cult.

D. compactus W. K. *D. compactu*.

α. foliis latioribus.

β. foliis angustioribus et capitulis paucioribus latioribusque. (*D. subbarbatus* Schur).

Pre praturi si pascatorii, poieni, in reg. montana si subalpina.

Intre *α.* si *β.* provinu si forme intermediare.

D. Carthusianorum L. D. carthusianu.

α. biternatus (C. biternatus Schur). Capitulu terminalu multifloru cá la *D. atrorubens* All. Lamin'a petaleloru mai lunga decâtu diumetate unghi'a. Form'a intermediara între *D. Carthusianorum* L. gen. si *D. atrorubens* All.

β. tennifolius (D. tennifolius Schur. *D. graminifolius* Schur olim. *D. ochloaephyllus* Schur).

γ. saxatilis (D. saxatilis mihi. An *D. Carthusianorum* L. d. saxigenus S. E. Tr. 549 d.). Foile tare anguste, si anume celea radacinala 1—1.5 m/m., éra celea de pre tulpina abia de 2 m/m. late. Lumin'a petaleloru de dóue ori mai scurta decâtu unghi'a.

δ. atrorubens (D. atrorubens All.). Capitulu multifloru. Lanim'a petaleloru de dóue ori mai scurta decâtu unghi'a. Foile mai late, 3—5 m/m.

Formele *α. δ.* pre praturi, colini, câmpuri in reg. inferióra si montana, — *β.* pre pascatoriile subalpine si alpine, éra *γ.* pre stânci si între stânci micoschistice la comun'a Magur'a.

D. Carthusianorum L. Form'a gen. nu provine in acestu tîenutu.

D. sylvestris Wulf. *β. virginicus* Jacq. *D. selbatecu*. Dupa B. Tr. 796, — F. Fl. Tr. 498 si S. E. Tr. 596 b. indicatu pre muntii Lopadn'a si Rotund'a, apoi

D. plumarius L. *D. impenatu*. Dupa F. Fl. Tr. 501 indicatu la Rodn'a, nu amu aflatu. Referitoriu la acésta specia sum de parere, cá s'a comisu o eróre schimbându-se cu *D. superbus* L.

D. superbus L. *D. superbu*. Pre praturi montane, prin poieni.

β. grandiflorus (D. grandiflorus Schur). Pre pascatorii subalpine si alpine.

D. Caryophyllus L. *D. de gradina*. (Garófa de gradina, Vâzdóga, Flori donnesci, Cuisióre, Negina, Neginea, Sacfiu). Cult.

D. caesins Smith. *D. de rusalii*. (Garófe de rusalii). Cult.

D. chinensis L. *D. chinesescu*. Cult.

D. gelidus Schott. *Analect. D. frigurossu*. La vírvulu alpiloru Ineu, Galati, Gemenea.

D. glacialis Haenke. *D. glacialu*. Dupa B. Tr. 800, H. V. X. J. p. 131 si F. Fl. Tr. 493 indicatu pre alpii Ineu, Corongisiu si si Ciblesiu nu amu aflatu. Plânt'a dela Ineu se referesce la speci'a precedentá. Pre Corongisiu si Ciblesiu nu amu vediatu nici *D. gelidus* Sch. nici *D. glacialis* Haenke.

Gypsophila L. Iperige. (Ipcarige).

G. muralis L. *I. vulgara*. Pre agrii camu umedi, ruinatúri, cóste, colini, la locuri sterile.

G. repens L. *I. repenta*. Dupa B. Tr. 776 si F. Fl. Tr. 468 indicata pre muntii Lopadn'a si Rotund'a nu amu aflatu.

Saponaria L. Saponaritia. (Sâponelu, Sâponarica).

S. officinalis L. *S. oficala*. Prin tufisiuri, spineturi, lângá cali.

β. pleniflora. Cult.

S. Vaccaria L. (*Vaccaria pyramidalis* flor. der Wett.). *S. pyramidata*. (Vacarica). Pre razóre si prin spineturi, apoi între semenatúri in Valea Sieului.

Silene L. Silena.

S. galica L. *β. sylvestris* (S. sylvestris Schott). *S. galica*. Pre agrii, între semenatúri, pre câmpuri arenóse.

S. italica Pers. *S. italica*. (Melitia).

α. form'a gen.

β. pilosa (S. pilosa Spr. Cucubalus mollissimus W. K.).

Pre cóste, colini, prin tufisiuri, la marginea paduriloru in reg. inferióra si montana la locuri petróse.

S. nemoralis W. K. *S. de bercuri*. Dupa B. Tr. 281 si F. Fl. Tr. 547 indicata la Rodn'a nu amu aflatu. La Rodn'a provine numai speci'a precedentá.

S. nutans L. *S. nutanta*. Pre colini si prin tufisiuri, apoi la marginea paduriloru in reg. inferióra.

β. transsilvanica (S. transsilvanica Schur. *S. dubia* Herb. Z. B. G. 1868 p. 503). Pre locuri petróse si sterile in reg. montana si subalpina.

γ. livida (S. livida Willd). Dupa H. V. X. J. p. 123 si F. Fl. Tr. 539 indicata la Rodn'a nu amu aflatu.

S. viridiflora L. *a. latifolia* Schur. *S. veridia*. Dupa S. E. Tr. 596 a. indicata la Rodn'a in apropiare de Valea-Vinului inca nu amu aflatu.

S. inflata Smith (Cucubalus Behen L.). *S. inflata*.

α. form'a gen.

β. alpina Schur.

γ. Petalis purpureis (An S. Cserei Bmgt. Ö. B. Z. 1869 p. 71 sequ.).

Pre praturi, pascatorii, prin poieni. Formele *α.* si *γ.* in reg. inferióra si montana, éra *β.* pre alpi, si eu credu cá acésta forma ar fi sinonima cu *S. brachyanta* Schur (H. V. X. J. p. 130 si F. Fl. Tr. 546) indicata pre alpele Ineu.

S. noctiflora L. *S. nocturna*. Prin tufisiuri, spineturi, ruinatúri, lângá cali.

S. zawadzkii Herb. (*Melandryum Zawadzkii* Al. Br.). *S. lui Zawadzkii*. Pre alpi cu substratu de varu: Corongisiu, Mihaiass'a, Gergeleu, Galati, Obersi'a-Rebri.

S. Armeria L. *S. de gradina*. Prin gradini de flori cá cult. unde se reproduce de sine.

S. quadrifida L. *S. patrudentiata*.

α. form'a gen.

β. pudibunda (S. pudibunda Hoffmngg).

Lângá parae, isvóre si la locuri uliginóse in reg. montana, subalpina si alpina. La Aniesiu (Dombhát), unde se afla indicata in F. Fl. Tr. 551 nu amu vediatu, si nici nu póte se provina.

S. pulchella L. *S. frumosica*. Cult.

S. acaulis L. *S. ológa*. Pre vírvulu alpiloru Ineu si Gemenea.

β. exscapa (S. exscapa All.). Dupa S. E. Tr. 622 a. indicata pre alpii dela Rodn'a nu amu aflatu.

(Va urmá).

Suveniri din Rom'a antica.

Edificiul grandiosu alu statului romanu a fostu fundatu pre principiulu familiei si alu ideei de statu. Caracteristic'a Romei pâna pre la finea republicei erá virtutea, eroismulu, constanti'a, perseveranti'a in greutatile publice si pre câmpulu de resbelu, la cari s'au mai adausu fidelitatea faća de diei si ómeni, amórea patriei, viéti'a cumpetata si altele. Aceste insusiri escelente se vedu a fi jucatu rolulu principale in tóte operele gigantice intreprinse si implinite de romani, opere inaintea carora popórele se pléca cu respectu, càci ele si-au imprimatu neperirea pre fruntea veteranului Chronos!

Pre cându calocagatiá séu idealulu bunului si frumosului si-a ajunsu in Athen'a punctulu culminante si inaltiatu pâna la gradulu, care se numesce perfectiune, pre atunci spiritulu Romei erá indreptatu mai multu spre scopuri esterne reali, spre resbele cuceritórie si spre *virtus romana*. O trasura caracteristica a Romaniloru a fostu cultivarea spiritului si a vietiei sociali; *vir bonus* este numai acel'a, care respecta legile statului. In modulu celu mai corespundietoriu inse se póte caracterisá Rom'a prin realizarea ideei de statu si de dreptu. Ací se manifesta in tóta splendórea sa intensitatea geniului creatoriu romanu. Aceste dóue idei deplinite sunt productele nesuperabili alu Romei, pre cari le-a sistemisatu geniulu practiculu alu lui Sulpiciu Rufu si dupa elu invetiaceii lui, ér' pre timpulu imperatiloru juristii romani esplicau principiile juridice de pre catedra, dându-le o colóre aplicabile si folositória pentru viéti'a practica. Ide'a dreptului este cugetulu istoriculu universale alu Romaniloru si ei sunt organisatorii universali ai dreptului. De si mai de multe-óri se aretau nu numai neconscientiosi, ci si neconsecenti faća de esecutarea corespundietória si demna a dreptului; de si adese-óri tractau pe popórele subjugate cu tóta severitatea si nedreptatea, — totusi meritulu desvoltarei dreptului in prim'a linia este alu loru, ceea ce apare din impregiurarea, cà diferitele staturi mai culte si astadi considera dreptulu romanu cá chei'a universale a dreptului.

Relativu la viéti'a interióra a statului romanu, la institutiunile si moralurile lui si cu deosebire faća de cele dóue principie esentiale, dintre cari celu d'antàiu e, cà Rom'a numai cá triumfatória trebue se incheie pace, alu doilea, cà Romei nici cându nu-i este permisulu a intreprinde resbelu, fàra cá din acel'a sè nu se prevédia inceperea altoru resbele: Romanii se foloséu totudeun'a de procedur'a basata pre ratiunea practica. Aceste dóue principie Romanulu atátu de tare le respectá, încátu numai conformu acuratei impliniri a acelor'a se considerá pre sine de individulu demnu a fi numitu *civis romanus*.

Athen'a, care singura si-a scrisu cu penelulu frumosului si bunului sententi'a, ce va lucí pre bolt'a culturei cá unu frumosu fenomenu raru pentru toti seclii, 'si trimitea pe fiii sei la esecutarea jocureloru publice

festive, si acesti'a rivalisau pentru obtienerea premiulu primu. Nu asiá Rom'a, ea in superbi'a ei nemarginita silea pre nefericitii gladiatoru a se luptá in circus romanus cu animalele rupte de fóme, cá se faca distragere aristocratiei îngâmfate!

Organismulu Athenei erá vivificatu de idealismulu, alu Romei de realismulu, càci temperamentulu acestei'a a fostu viu, sanguiniculu, infocatu si neobositoriu in ajungerea scopului. Romanii erau ómenii faptei, luptei si ai politicei.

Despre clasicitatea si perfectiunea limbii latine este constatatu, cà aceea e logic'a pura. Limb'a latina prin puterea, demnitatea, flesibilitatea, majestatea, caracterulu vigorosu si chiaritatea conceptelor este limb'a cea mai acomodata pentru prosa si oratoria. (Lubrich).

Artile si sciintiele inse nu s'au bucuratu de o desvoltare asiá de avantagiósa cá la greci. De si unii séu altii genii de ai Romei au produsu intr'unu respectu séu altulu opuri eminente, preste totu inse nu au pututu rivalisá cu Athen'a, pentrucà de un'a parte sciintiele naturali erau mai cu totulu despretiuite la Romani, ér' de alt'a chiaru si pre câmpulu filosofiei inca avéu de modelu capetele neesauribili ale filosofiloru greci. Pre lângu jurisprudenti'a si ide'a de statu au fostu cultivate mai cu succesu decátu cele de mai susu, istoriografi'a, poesi'a si oratori'a. Unu Titu Liviu, Horatiu, Virgilu, Cicerone, Salustiu etc. voru remané pentru tóte timpurile nesteri de viscolii secliloru si neuitati pentru omenime.

Precumu alte institutiuni de ale Romaniloru, asiá religiunea si-a avutu scopulu propriu: sustienerea ordinei interne si esterne, prosperitatea si inflorirea statului si imperiului. Romanii consideraui religiunea de unulu dintre cele mai eficace si aplicabile medilóce pentru civilisatiune si progresu. Dejá in auror'a vietiei Romei se afla urme despre religiune; asiá de es. ne spune tradiitiunea, cà Romulu si Remu emulandu pentru demnitatea de rege, au cerutu succursulu dieiloru pentru enuncciarea sententiei decidietóre asupr'a acelei cestiuni; inse Numa Pompiliu a fostu, care a datu religiunei un'a forma mai precisa, defnita. Precumu Romulu a fostu fundatoriulu practiculu, asiá Numa Pompiliu prin sistemisarea vietiei religióse, civile si familiare a fostu fundatoriulu teoreticulu alu Romei. Elu a transformatu sabi'a in secere si a domolitu sângele rebelu alu supusiloru sei prin introducerea agronomiei, care dupa aceea devenise un'a dintre cele mai respectate si placute ocupatiuni ale cetatieniloru romani. Scopulu legislatiunei lui nu a fostu altulu, decátu viéti'a familiaria fericita, instituirea festivitatiiloru si ceremonieloru sacre, ascurarea vietiei si posesiunei, activitatea paciuita a familielor si a Urbei intregi. Tóte aceste atátu de multu i-a succesu a le realisá, in càtu Dionisiu de Halicarnassu dice, cà in Rom'a a domnitulu mai mare dreptate si ordine, cá in statulu celu mai bine organisatu; aceste prin aplicarea practica a religiunei.

Se afla in religiunea Romaniloru si idei si ceremonii grecesci, dar' aceste s'au stracuratu parte prin influenti'a

religiunii filosofice orientale, parte prin comunicatiunea si contactulu, in care au venit mai târziu ambele popóre. Altucumu pre câtu de mare este diferenti'a între ide'a despre lume si între caracterulu si artistic'a aceluor popóre, pre atâtu de multu se distingu si ideile loru religiöse. Religiunea Romei involve in sine, dupa cumu se vediu mai susu, ide'a inteligentiei practice si a realismulu si materialismulu. De aici acea aparitiune, cà Romanii cari sciau întrebuinti'a prea bine totu materialulu strainu, toti dieii popóreloru invinse îi transportau in Rom'a, supunendu-i lui Jupiter, reprezentantele omnipotentiei si unitatiei divine, in care cá in dieulu supremu, aperiatoriu alu Romei si alu statulu, erau personificate tóte relatiunile scopuriloru timporali, ér semidieii singuratici îi considerau de realisatorii scopuriloru domestice. Relatiunea dar' între Romani si dieii loru nu tîntea la elevarea si perfectiunarea ideale cá la greci, ci mai multu spre realismulu prosaicu egoisticu. Figurile artistice si vioie ale Eladei, cari reflectau sublimitatea ideiloru eterne, in desiertu le-amu cautá pre tiermii Tibrului. De si religiunea Romaniloru este mai seriósá si aplecata spre a Egiptulu vechiu, de si mitologi'a loru este mai puçinu desvoltata si mai simpla decâtu a greciloru, dar' încátu ea sta in legatura strinsa cu intentiunea si institutiunile statulu — este cu multu mai acomodata si corespunditorie cá cea din urma. Acést'a e caus'a, cà modulu de cugetare, simtiulu, patriotismulu etc. au fostu sustienute si aperate de Romani in decurgerea mai multoru seclii. Religiunea practica a fostu caus'a, de in Rom'a inca dela inceputu domniá tolerantia religiósá, ma in o anumita mesura chiaru de indiferentismu. Acéstá religiune, care din natur'a sa a fostu bas'a desvoltarei si infloririi unui statu puternicu, cu latirea crestinismulu, nefiindu in stare a satisface pretensiuniloru religiöse-morali si spirituali ale poporulu — a trebuitu se dispara si Jupiter sè se umilésca inaintea lui Christu!

Unulu dintre cei mai insemnati factori ai vietiei statulu romanu a fostu stimarea femeiloru. Adeveratu cà din punctu de vedere juridicu femeile romane erau considerate de minorene, dar' daca cugetamu, cà violarea virginitatiei femeiesci avé urmarile cele mai funeste asiá, câtu pentru comiterea atarui delictu dela glia pâna la tronu, fâra esceptiune erau amenintati cu esiliu; déca consideramu cà iubirea si onorarea femeiei a frântu tirania in Rom'a, — atunci vomu fi necesitati a afirmá, cà simtiulu de veneratiune a Romaniloru façia de femeile loru a ajunsu punctulu culminante, pre care apoi crestinismulu l'a prefacutu in celu mai profundu si gingasiu stimulu alu vietiei. Fericita si mare ai fostu tu Roma, pâna cându femeile tale erau blande fâra de frica, maretie fâra de egoismu, umilite fâra de servilismu, virtuöse fâra de afectare, aducundu asiá fericire si binecuvântare preste tine si imperiulu teu! Femeile vestale avéu unu caracteru atâtu de onorificu, câtu déca eventualminte se intalniau cu vre-unu condamnatu, acestuia i se anulá sententi'a de mórte, ma chiaru si consului si pretorii se abatéu cu profunda veneratiune din calea Ve-

stalei, ér' lictorii*) cu totu respectulu isi aplecau inaintea loru asiá numitele fascés.**)

Pericles acea femeia o numesce mai veneranda, despre care barbatulu ei nu aude nici lauda, nici calumnia; Plutarchu din contra aproba acea lege a Romei, prin care se dispune rostirea cuventariloru solemne la mormentele femeiloru betrane, meritate. Barbatii se inchinau inaintea matronelor, si in genere in presentia femeiloru barbatii avéu se fia câtu mai precauti, nu cumva prin vre-o vorba necuviintiósá sè devina insultata modestia si virtuositatea femeiei, ceea ce avé urmarile cele mai neplacute.

Se întielege de sine, cà prin onorarea virtutiloru femeiesci, si vieti'a familiaria a devenitu esemplaria. Relatiunea între barbatu si femeia in întielesulu strictu alu cuventulu a fostu sacra, càci formá unu contractu eternu si nedissolubile asiá, câtu vieti'a adeverata familiaria aflamu prima-óra la romani. In Rom'a se aflá si unu templu alu asiá numitei „*Dea Viriplaca*“, care serviá de locu impaciuitoriu între conjugii ce se certau între sine. De si monogamia nu erá espresa prin lege, totusi in genere erá recunoscuta; de si Romulu a permis barbatulu cá din cauza fundata sè-si póta dimitte soci'a, totusi atare casu numai in 231 a. Chr. apare mai antáiu, cându adeca unu anumitu Carviliu s'a despartitu de soci'a sa, din cauza cà erá stérpa, ceea ce a si produsu scandalu generale.

Atriuulu erá loculu unde junimea romana de ambele sexe devinea inspirate la aspectulu diferiteloru imagini, ce reprezentau trecutul gloriosu alu antecesoriloru; aci se instruí in dreptate, apretiare, modestia, simplitatea si puritatea moraluriloru, purtarea nobila; aci se inspirau inimele tinere de reminiscintiele maretie ale vietiei publice si ale istoriei patriei, preserandu-se astu-modu in acele unu caracteru firmu si resolutu, pre care avé in venitoriu sè se radieme edificiuulu grandiosu alu statulu. Romanii la educatiunea femeiloru punéu mare pondu nu numai pre desvoltarea facultatiloru intelectuali, ci mai virtosu se nisuiu a dá directiune adeverata simtiulu generosu si adeveratu femeiescu, neuitandu nici de importantia chiamarei loru. (Plutarchu atribue consolidarea familiaria a Romaniloru acelei impregiurari, cà-si maritau fetele in etate fórte tinera.... fericite timpuri acele, in cari se puteau depliní atari lucruri!) Urmarea de aci a fostu cà: atari femei au exercitatu o influentia fórte salutaria asupr'a educatiunei prunciloru. — Cine nu a auditu de generós'a si nobil'a matróna romana Corneli'a mam'a Grachiloru? Ea refusandu man'a celoru mai inalti aristocrati romani, totu timpulu, si la consacratu pentru educatiunea celoru doi prunci ai sei, a caroru

*) Lictorii erau unu feliu de panduri, cari inaintea regiloru si consuliloru mergeau in numeru de 12, ér' inaintea dictatoriloru 24.

**) Unu feliu de legatura compusa din mai multe vergi, in mediloculu, caror'a aparé un'a secure ascutita, in semnu de onóre si putere, ce se atribuiá regiloru, consuliloru si dictatoriloru.

gloria nu e de a se atribui atatu genialitatii loru, catu mai virtosu conducerei intiepte si iubirei materne, din care au resaritu mai tardiu doi arbori, ce au aruncatu preste poporulu maltratatu umbr'a dreptatiei, aparandu'lu pana la sacrificiulu vietiei! Intrebata fiindu de catra un'a amica a sa, se-i arete seu se-i spuna ceea ce are mai pretiosu, intorcendu-se spre fiii sei, cari tocmai venisera dela scola, Corneli'a a disu: „Eca ornamentele si juvaerele mele!“ La mortea ambiloru sei fii a manifestatu o taria de inima neesprimabile, candu in locu de a versa lacrime, cu demnitate propria numai femeiloru romane a eschiamatu: „Suvenire demna de posteritate si-au eluptatu acesti morti! Acumu amu ajunsu ceea ce amu doritu, pentru-ca nu me potu departa de aci, fara ca poporulu se nu-si esprime veneratiunea faia de mine si se nu dea cursu liberu echoului sinceru prin cuvintele: „Acest'a este mam'a Grachiloru.“ — Cine nu cunoște pre virtuos'a Lucreti'a soci'a lui Tarquiniu Collatinu, din a carei fiantia se reversau cele mai candide radie de fidelitate catra soçulu seu si celu mai curatu isvoru alu virtutiloru femeiesci? Traditiunea ne spune, ca escandu-se dispute intre barbatulu ei si Sestu Tarquiniu fiulu regelui Tarquiniu Superbu asupr'a virtuositatii soçieloru loru, conversatiunea deveni atatu de agera, catu la momentu incalcaru ambii caii, si candu ajunsera la casa lui Sestu, acest'a cu dorere a trebuitu se se convinga, ca soci'a lui se afla in Rom'a aruncata in braciile ospetieloru luxuioase; de aici au curmatu calea spre locuinti'a lui Tarquiniu Collatinu, sperandu Sestu ca si Lucreti'a va comite atari escese; inse catu de tare fu surprinsu, candu vediu pre acest'a cu o seriozitate deobligatoria tardiu noptea in mediloculu servitoreloru sale torcendu. In acesta stare Lucreti'a i s'a parutu cu multu mai frumosa decatu ca se se pota abtiena dela forti'a ce a comisu in timpu de nopte asupr'a ei, care infamia neputendu-o ea suferi, a provocatu pre tatalu si soçulu seu la resbunare si dupa aceea si-a infiptu pumnalulu in pieptu fara de nici o siovaire!... Este cunoscuta de modelu si ceealalta Cornelia soci'a lui Pompeiu, care pre langa frumosele cunoscintie lirice si trigonometrice, pe care si le castigase, a fostu bine initiata si in filosofia, fara ca prin acest'a se-i fia periclitata chiamarea de femeia, seu se devina vana si egoista. Totu asi stralucescu de modele Aureli'a mam'a lui Iuliu Cesare, Atti'a mam'a lui Augustu etc.

Ca ce influentia decidetoria au avutu matronele romane asupr'a fiiloru loru, apriatu se vede din casulu lui Coriolanu, care din cauza ca fu delaturatu prin tribunii poporului dela oficiulu de consulu, a juratu ca 'si va resbuna amaru faia de plebei si de reprezentantii loru, si fiindu propunerea lui, ca plebeii se nu participe la impartirea bucateloru din depositulu statului, pana candu nu voru anulla oficiulu tribuniloru — din partea acestor'a absolutu desconsiderata, nu numai fu enunziata asupr'a lui sententia de esiliu: a cerutu ajutoriu dela Volsci pentru derimarea Romei. Nuori grei amenintiau cu nimicire centrulu latinu, Rom'a era periclitata pana la estremu.... Coriolanu refusa cu indignatiune ori-ce rugare

de a nu atinge murii Urbei, si candu inim'a lui din carne simtitoria se transformu in stanca rece, care respingea cu despretiu totu ce atingea crutiarea Romei: in momentulu supremu ca angeri providentiali apare mam'a si famili'a sa cerendu pace. Era petrundietoriu acestu aspectu; mam'a, incungurata de sperantia, ca principiile patriotice sadite din parte-i in inim'a fiului seu in momente grave voru reflecta totusi la stim'a parintiesca — plina de incredere, privesce spre Coriolanu implorandu gratia Romei. Acest'a se incerca a resiste... resistentia inse era numai aparenta, ca atingendu-se de foculu inimei materne — s'a aprinsu si s'a nimicitu... Coriolanu eschiamu: „Mama! ai salvatu Rom'a, dar' pre fiulu teu l'ai pierdutu...“

Mare a fostu in adeveru influenti'a matroneloru romane in cerculu familiaru, ca ele nu educau numai barbati din fii loru, ci si cetatieni, si ca atari neconditionatu trebuiau se fia petrinsi de ceea ce se dice „*dulce et decorum est pro patria mori*“ (e dulce si frumosu a muri pentru patria. Cicerone). Dar' se ne oprimu aci pre unu momentu si se privimu mai de aproape educatiunea prunciloru la Romani.

Primele urme de educatiune le primia pruncii imediatu dela parinti, cari nu numai ca aveu dreptu spre acest'a, dar' erau chiaru obligati. Un'a din cele mai sublime ocupatiuni ale mamei romane era crescerea conscientiosa a prunciloru sei, cari nu suga lapte de nutrire, ceea ce era lucru dejositoriu, ci lapte de mama. De multe ori se concredea oficiulu relativu la conducerea si educatiunea membriloru mai tineri ai familiei, unei consangene mai de etate, ce ave autoritate si praxa mai mare in acestu respectu. Ceea ce implinia mam'a ca educatoria naturale a familiei, tat'a ca instructoru naturale aprobata. Familia era foculariulu dreptatiei, abnegatiunei, pudicitatiei, eroismului etc., care tote se esprima prin „virtus romana.“ Deca puterea parintelui faia de famili'a sa era absoluta, acesta nice de catu nu eschidea tractarea blanda si moderata a disciplinei familiari, ce se vede din vieti'a privata a lui Cato. Acestu Catone, care concentra in sine tote virtutile si defectele unui cive romanu, a constatat, ca celu ce-si bate soçi'a seu prunculu, a defaimatu sanctuariulu celu mai demnu de veneratu, si elu mai voiesce a fi barbatu bunu, decatu senatoru bunu. Elu insusi explica si enara fiului seu legile si moralurile poporului romanu, instruindu-lu cu celu mai viu interesu in faptele eroice strabune, in manauarea armeloru, in calaritu, notatu si in suferirea cu patientia a frigului si a caldurei, ma si conversatiunea i era inaintea pruncului atatu de delicata si precauta, ca si cumu aru fi vorbitu cu virginele vestale, si acesta procedura a lui Catone, pre catu de intielpta, pre atatu si de grea, dice Plutarchu ca era aplicata in genere.

Un'a dintre cestiunile de mare importantia ale educatiunei si instructiunei a fostu studiulu fapteloru celoru mai celebre din istori'a nationale asiata, catu dice Catone, ca la arangiarea meseloru si petreceriloru publice numai tineriloru bine educati si versati in istori'a nationale, seu

celu puçinu in recitarea faptelor mai insemnate din acést'a li se permitea cantarea virtutiei strabune cu vocea séu in fluieru.

De óre-ce Romanii nu numai prin cordialitate si intimitate se distingeau, ci si prin veneratiunea si stim'a reciproca esistenta intre parinti si fii, intre junime si be-trani: nici odata nu erau delaturati tinerii dela ospetie, cá prin acést'a se fia órecumu necesitati a-si insusi pur-tare morale buna si tienuta seriós'a si corespundietória dela parintii loru si dela alti be-trani presenti: „*Intra quae puer est, maxima debetur puero reverentia.*“ (Quintilianu). De alta parte de si cei ce ajungeau la etate de 60 ani 'si perdeau drepturile de cetatianu, ti-nerii totusi ii venerau cá pre nescari diei si parinti ai loru. Nerespectarea senectutei se considerá de pecatu mortale.

Precumu la Greci, asiá si la Romani pudicitia érá considerata de unu ce sacru. „Mai multu iubescu si mai tare me deobliga rosiéti'a decâtu paliditatea, — dice Cato — cáci aceea este semnulu virtutiei.“ Pentru aceea ori-ce conversatiune de necuviintia érá strictu oprita inain-tea tineriloru. Manliu a fostu dimisu din senatu, pentru cá si-a permis a-si sarutá soçi'a in presentia fetei sale. Beutur'a de vinu a fostu in genere oprita tuturoru fe-meiloru si tineriloru mai mici de 30 de ani. Apropiandu-se timpulu educatiunei de finitu — ultimulu cugetu alu parintiloru érá, cá fii bine crescuti sè se însóre cu fete de acelasiu rangu, adeca totu asiá de bine educate, de cari Rom'a nu érá lipsita, de óre-ce acelea pre lâng-a gingasi'a si suavitatea primita dela parintii educatori, se instruau totuodata cu rigóre ceruta si in privinti'a intelek-tuale; cá si ele mai târdiu la timpulu seu se fia apte a dá filoru loru totu asemene educatiune.

Romanii au impartitu viéti'a omenésca in 6 epoce de câte 15 ani. (!) Pàna la anulu alu 15-le inclusive durá pubertatea si baiatul se numiá puer (pruncu), pàna la alu 46-lea érá juventutea, dupa care urmá se-nectutea. In etate de 46 ani barbatulu se numiá se-nior, dar' pentru aceea nu érá dispensatu dela servi-ciele publice, pàna inclusive la anulu 60, cându cu nu-mele de senex (betranu) se liberá de ori ce sarcina de statu.

(Va urmá).

Maternologia.

(*Educatiune.-Igiéna*). De Dr. I. C. Dragescu, medicu primariu. Constantia. Tipografi'a Pericle M. Pe-stemalgioglu. Succursal'a din Brail'a. 1881. *)

Introductiune.

Sunt doi ani de dile, de cându amu lucratu acést'a carte, dar' amu esitatu de a o publicá pàna adi.

*) Observaseramu la unu altu locu, in altu diariu, cá *Maternologi'a* dlui dr. med. I. C. Dragescu atátu de bine fù primita dincolo de munti, in câtu câte-va diarie o spoliara

Dupa gloriós'a campania din Bulgari'a m'amu intre-batu, prin ce amu puté conservá marirea si independentia cástigate cu nobilulu sànge alu vitejiloru dela Plevn'a? Unu singuru respunsu mi s'a infatiosiatu spiritului: „prin fratia, prin munca si educatiune.“

Luptele din 1876—77 creara independentia romana, gasira scump'a lege a pacii pentru noi. De adi inainte pe pamentulu Romaniei nu mai este putinciós'a nici o lupta, nici o revolutiune, nici din partea poporului, nici din par-tea guvernului.

Libertatea si independentia Romaniei insemnédia pa-cea Orientelui.

Pacea, conciliarea, frati'a se fia sfirsitul lupteloru nóstre.

Se fimu uniti, frati!

Déca secolulu trecutu a avutu o frumós'a devisa: „toleranti'a;“ secolulu ce móre si celu ce se apropia, se aiba o devisa si mai frumós'a: „*frati'a.*“

Discordi'a fù un'a din slabitiunile nóstre, frati'a se fia de adi inainte forti'a si pasiunea nóstra.

Neintielegerile, certele nedemne, luptele sterpe se fia esilate de pe pamentulu Romaniei, si in loculu loru sè se introducea iubirea si pacea.

Ací stà mantuirea.

A ne infratí, este a ne asigurá viitoriulu.

Nimene nu este fàra pecate, se uitamu unii gre-sielele altor'a, se nu ne gandimu decâtu la fericirea pa-triei; se ne infratimu in santulu sentimentu alu pacii si iubirei.

Mii de eroi cu sàngele si cu viéti'a loru confirmara independentia si glori'a nóstra. Murindu ei afirmara viéti'a Romaniei. Neaternarea si libertatea romana s'au renascutu. Noi adi posedemu acestu tesauru, pentru care popórele versara riuri de sànge si de lacrime.

Este greu a cuceri libertatea si independentia, dar este si mai greu de a le conservá.

Poporulu intr'unu nobilu aventu póte se le cuce-résca intr'o di, dar' usioru le póte perde prin neunire, nepasare si inertia. Vijeli'a ureloru si a patimeloru le póte ucide, si ele odata móрте, anevoie reinvia; si multe popóre dupa ce le cástigara intr'o di prin sànge si la-crime, le perdura intr'o óra, fiinduca le terira in piatia si in noroiulu stradeloru, si aceste flori ceresci nu lasara in man'a acestoru imprudenti decâtu unu pumnu de cenusia.

Esperienti'a se ne invetie!

de mai multe parti ale ei, reproducèndu-le pentru publiculu loru. O anuntiamu si noi acilea, éra in locu de a o reco-mendá, lasamu sè se recomende ea pe sine, numai prin re-producerea la loculu acest'a a Introductiunei si a Capit. I, cáci déca cetitoriulu nu se va convinge din atát'a, ori-ce alte cuvente nu'lu voru mai convinge. Cartea se afla de vendiare la librari'a W. Krafft.

Se ne desbracamă de ura! Si pentru ce ore amuri? Au nu suntem toti fii ai acelei patrii, nu suntem toti Romani?

Strainii invidiă ceriulu nostru, pamentulu nostru, muntii si câmpiile noastre; dar' nime nu invidiă eternele noastre certe si discordii.

Se ne unimu, se invetiamu si se muncimu. Instructiune, educatiune, iubire, labore.

Susu, inimelē si bratielē, o Romani!

Se gandimu, se muncimu, se invetiamu. Se damu instructiune copiiloru poporului, se reformam moravurile, sentimentelē, credintelē noastre, se reformam literatură noastră copilară, vietiă si gândirea noastră, se cautam religiunea adeverata a inimelē, se cerem si se practicam morală, s'o pretindem delatitii, delafamilia, delastatu, delagovernu, morală simpla, naturala, eterna, morală publica.

In paginēle ce urmăza voi vorbi despre generatiunea de adi, despre educatiunea ce i se da si despre aceea ce aru trebui sē i se dea. Nu me presentu inaintea publicului cu unu sistemu, ci cu fragmente, si voi fi fericitu, deca prin acēstă voi fi contribuitu cātu de puțin la prepararea unui viitoriu mai bunu alu dragei noastre Romanie.

Constantiă, in Septembrie, 1880.

Dr. I. C. Drăgescu.

Capitolul I.

Maternologiă.

Timpulu in care traimu este bogatu in turburari, in tôte partile disarmonia si lupta; lupta fatala intre popore, lupta intre cetatieni, lupta in consciintē si in inteligentē. Ce va nasce din acēstă lupta, lumină ori caosulu, viitoriului i este rezervatu a ne spune.

Eu credu in triumfulu armoniei, in triumfulu luminei.

Secolulu nostru este bolnavu si minciună este bôlă lui, minciună care slabesce si corupe.

Pretutindeni minciuna, in fapte că si in literatura, cu tôte aceste, numai adeverulu ne va salvă.

In drumulu pe care s'a angagiatu omenirea, nu pôte gasi de cātu rusine si caintia.

Nu comunismulu,, nu internatională, nu nihilismulu me inspaimenta; pericolulu este aiurea si mai mare. Civilisatiunea noastră a intratu pe o cale gresita, calea egoismului si a materialismului celui mai destrabalatu. Ea corupe consciintelē, degradă sufletele, ucide idealurile.

Ea n'are de cātu sarcasme sceptice pentru marile pasiuni ce inspirara clasicii; idilulu s'a inlocuitu prin romantielē adulterului; operă bufă, cafenelele cantândē detronă pe Bellini, Rossini si Verdi.

Societati de adi i lipsesce inaltimea, energiă, sinceritatea; totu este spoielă si fatiarnicia, sub care se ascunde o nesuintia nebuna la bogatia si sensualitate.

Omenirea este bolnava, de secolu intregi se svircolesce pe patulu durerii si nu gasesce remediulu bôlei sale. Cu tôte marile progrese ale sciintiei, causă reului nu s'a pututu descoperi inca.

Unde zace ascunsu acestu reu secolaru? In legi, in luptelē dintre frati, sēu in deosebitele forme de guvernare? Nu. Reulu este aiurea, in inimă si in consciintă omeniloru.

Omenirea nici chiaru adi n'are o cunoscintia perfecta a binelui si a reului, a dreptului si a nedreptului. Mintea omenăca pare inca invelita in cētia.

In decursulu vécuriloru omenirea cadiu adese-ori in calea sa spre perfectionare, adese-ori sangeră.

Pentru ce acēstă neisbutire durerôsă, acestu martiriu?

Pentru-că nu s'a gânditu a formă inimi, consciintē si caractere, pentru că a negrijitu, primă din datorielē sale, aceea de a *creă omeni*.

Noi cunoscemu lumea din afara, suntemu mandri de progresulu sciintieloru si alu industriei; aru fi timpul se ne reculegemu puțin, se ne întorcemu privirē in noi insine, se ne ocupam de perfectionarea noastră.

Deca privescu in giurulu meu, vedu cu durere, că generatiunea de adi este mai slaba de trupu si de sufletu, mai puțin curagiôsă, mai puțin mandra si mai puțin forte, de cātu generatiunelē vechi. Tinerimea trecutului eră muncitôre, brava, simpla, casta, cu muschi de feru; pe cându cea de adi este slaba, ostenita in diminetiă vietii, fără ilusiuni in sufletu, fără iubire in inima, parfumata, pudrata că o cocheta, bolnaviciôsă, sēu din causă bôleloru mostenite, sēu din causă propriiloru vitiuri.

Causă acestoru rele este, că nimenea nu s'a gânditu la perfectionarea omului, adeca la ameliorarea lui prin educatiune.

Epocă de adi este etatea de auru a sciintieloru si a industriei, si etatea de feru a educatiunei; cu tôte că cestiunea principala care aru trebui se agite secolulu nostru, este cestiunea educatiunei.

Unu lucru me surprinde si me intristēdia, vedu natiuni civilisate de secolu, ocupandu-se cu crescerea animaleloru si cu perfectionarea macihneloru, fără a se gândi la educatiunea femeii, pentru a o face mai apta a *creă omeni*.

Sciintă care in alte directiuni a propasitu asiă de multu, a trecutu cu vederea celu mai de capetenia studiu: *Maternologiă*, adeca artă care produce adeveratul omu, *omulu de caracteru*.

A'si dorī că acēstă arta se fia onorata si cultivata că cea mai inalta intre frumôsele-arte.

Geflügelte Worte.

Der Citatenschatz des Deutschen Volks, von G. Büchmann n. Berlin 1879.

(Recensiune).

Opulu ce pórta titlu'a acést'a, a aparutu dejá in a 11 editiune. Este unu frumosu volumu contienendu 468 pagine. Cu totu dreptulu se numesce tesauru de citatiuni. Elu cuprinde citate din biblia, din scriitorii germani, citate franceze, englese, italiene, grece, latine si citate istorice, anume proverbe si diceri, cari nu sunt proprietatea numai a unei natiuni, ci proprietatea tuturor. Le citéza unulu dela altulu, sbóra din gura 'n gura, de aceea se si numescu: *geflügelte Worte*. Autorulu s'a nisuitu cá, pretotindenea, unde este posibilu, se arete si originea citatului.

Pentru scriitoriu, pentru oratoru, scimu ce insemnate estraordinaria au citatele. Unu articlu, o vorbire semburósa se edifica adese pe câte unu singuru citatu, pe câte o singura dicere.

Pe motivele aceste chiamamu atentiunea celor interesati asupr'a opului din cestiune, ér' cá specimine reproducemu urmatórele citate latine:

Nomen et omen,

Numele, presemnu reu. —

Sapienti sat!

Pentru celu-ce intielege e destulu! —

Oleum et operam perdidit,

Amu pierdutu oleu si si munc'a 'n zadaru. —

Miles gloriosus,

Ostasiulu gloriosu. —

Tunica propior pallio,

Camasi'a e mai aprópe decátu sumanulu. —

Vae victis!

Vai de cei invinsi! —

Patria est, ubicunque est bene,

Patri'a e pretotindenea, unde e bine. —

Ubi bene, ibi patria,

Unde-i bine, acolo e patri'a. —

Oderint, dum metuant,

Urésca, numai se aiba frica. —

Oderint, dum probent,

Urésca, numai se apróbe. —

Non omnia possumus omnes,

Nu toti putemu tóte. —

Hinc illae lacrimae!

Éta caus'a lacrimeloru! —

Davus sum non Oedipus,

Sunt Davus, nu Oedipus, va se dica: „nu te 'ntielegu, pentru cà nu'su asiá indemanaticu a deslegá enigme cá Oedipus“, a disu sclavulu Davus. —

Tu si hic sis, aliter sentias,

In loculu meu, altumintrea ai cugetá. —

Amantium irae, amoris integratio,

Mani'a amantiloru, reinnoirea amorului.

Sine Cerere et Baccho friget Venus,

Fara Ceres si Bacchus, Venus remane rece, adeca: fara mancare si beutura, frumseti'a nu folosesce.

Homo sum; humani nihil a me alienum puto,

Sunt omu, si credu cà nimicu ce atinge pre omu, nu póte fi pentru mine indiferentu. —

Montes auri pollicens,

Promitiendu munti de auru. —

Quot homines, tot sententiae,

Quot capita, tot sensus,

Càti ómeni atâtea pareri. —

Suave, mari magno, turbantibus aequora ventis,

E terra magnum alterius spectare laborem.

Càndu marea e furiósa, càndu venturile misca marile cu turbare, e deliciosu a vedé de pe tiermure periculu mare alu altui'a. —

Quousque tandem..

Pàna càndu inca... —

O tempora, o mores!

O timpuri, o datine! —

Videant consules, ne quid respublica detrimenti capiat,

Védiã consulii, cá republic'a se nu sufere vre-o dauna. —

Consuetudo quasi altera natura,

Dedarea e (totuodata) a dou'a natura. —

Hannibal ad portas,

Hannibalu la pórta, (muculu la degetu). —

Dum Roma deliberat, Saguntum perit,

Pe càndu se consulta Rom'a, Saguntulu se prapadesce. —

Silent leges inter arma,

Legile tacu in timpu de resbelu. —

Summum jus, summa injuria,

Dreptulu supremu, nedreptatea cea mai mare. —

Invita Minerva,

Fàra voi'a Minervei (dieés'a intieptiunei). —

Jucundi acti labores,

Placute sunt lucrurile terminate. —

Pro aris et focus (certamen),
(Lupta) pentru altariu si pentru vatra (religiune si patria). —

Epistola non erubescit,
Epistol'a nu rosiesce. —

Mobilium turba Quiritium,
Cért'a Quiritiloru neconstanti (cért'a cetatieniloru). —

Nil mortalibus arduum,
Ómeniloru nimicu nu le este prea greu.

Quid sit futurum cras, fuge quaerere,
Nu intrebá viitoriulu de mane. —

Carpe diem,
Folosesc diu'a (exploatéza momentulu).

Integer vitae scelerisque purus,
Curatu in purtare si nepetatu cu fapte rele.

Multis ille bonis flebilis occidit,
A moritu deplansu de multi buni. —

Omnes una manet nox,
Pe toti ne astépta un'a si aceeasi nópte. —

Ille terrarum mihi praeter omnes angulus ridet,
Celu ànghiuletii de pamentu imi place mai multu cá tóte. —

Nihil est ob omni parte beatum,
Nu existe nici o fericire perfecta. —

Dulce et decorum est pro patria mori,
Dulce si onorificu e a murí pentru patria. —

Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae,
De s'aru peface lumea in ruine, elu va cadea sub ele fàra frica. —

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Cu banii se inmultiescu grigile. —

Dura necessitas,
Infricosiat'a necesitate. —

Virtute me involvo, (mea),
Me invelescu in virtutea mea. —

Non omnis moriar,
Nu intregu voiu murí. —

Beatus ille qui procul negotiis ..
Fericitu, care e departe de afaceri; unu comicu a schimbatu citatulu acest'a in: *blamatus ille!* (S'a pacalitu).

Ridentem) dicere verum (quid vetat?)*
A spune adevèrulu ridenti (cine opresce?). —

*) Mai desu se intrebuintiéza: *ridendo*.

Mutato nomine de te fabula narratur,
Istori'a vorbesce de tine, numai numele e schimbatu. —

Est modus in rebus, sunt certi denique fines.
Este mesura in lucruri, cu o vorba, sunt margini tiermurite.

Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto!
Acest'a e negru, de elu, o Romane, pazesce-te! —

Credat judaeus Apella,
Creda jidovulu Apella, (eu n'o credu). —

Nil sine magno vita labore dedit mortalibus,
Fàra lucru multu viéti'a n'a datu nimicu ómeniloru. —

Sic me servavit Apollo,
Asiá m'a scapatu Apollo. —

Saepe stylum vertas,
Se 'ntorci adesea stiletulu (cá se stergi cu latulu capu d'asupr'a, ce ai gravatu in tabla cu virfulu ascutitu. —

Rara avis,
Rara pasere. —

Hoc erat in votis,
Acést'a doriamu eu. —

Virtus post nummos,
Bani, apoi virtute. —
Quidquid delirant reges, plectuntur Achivi,
Ori-ce nebunii facu regii, Achivii (poporulu) trebuie se suferè. —

Iliacos intra muros peccatur et extra,
Pecatuesce-se inlaintru, pecatuesce-se afara de zidurile Troiei. —

Dimidium facti, qui coepit habet,
Cine incepe, a terminatu pe jumetate. —

Sapere aude,
Cutéza a fi cu minte. —

Ira furor brevis est,
Mani'a este o furia scurta. —

Fruges consummere nati,
Nascuti pentru a consumá fructele altor'a. —

Si quid novisses rectius istis,
Candidus imperti; si non, his utere mecum,
Déca scii ceva mai bunu de càtu acestea, comunica-mi limpede; de unde nu, folosesc-te de acestea cu mine. —

Naturam expellas furca, tamen usque recurret,
Naturelulu de l'ai aruncá cu furc'a, totusi éra se întórce.

Non cuivis homini contigit adire Corinthum,
Nu este datu fia-carui'a se mérga la Corintu. —

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.
Pentru că se tractéza de averea ta, cându arde pa-
rietele vecinu. —

O imitatores, servum pecus,
O imitatoriloru, animale aservite. —

Genus irritabile vatum,
Genulu iritabilu alu poetiloru.

Risum teneatis amici?
Amici, ve tîneti risulu? —

Versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri,
Cugetati-ve indelungu, ce potu si ce nu potu su-
portá umerii. —

Ab ovo,
Dela ou (dela inceputulu extremu). —

Laudator temporis acti,
Laudatoriulu timpului trecut. —

Aut prodesse aut delectare poetae,
Poetii vreau se folosésca, séu se delecteze. —

Decies repetita placebit.
De diece ori repetita, va placé.

Usus tyrannus,
Usulu (este) unu tiranu. —
Quandoque bonus dormitat Homerus,
Câte-odata si bunulu Homeru dórme. —

Deus nobis haec otia fecit,
Unu Dieu ne-a creatu repausulu acest'a. —

Trahit sua quemque voluptas,
Pe fia-care ilu rapesce patim'a sa. —

Latet anguis in herba,
Sierpele pândesce in érba. —

Ab Fove principium!
Inceputulu dela Dumnedieu: —

Eris mihi magnus Apollo,
Imi vei fi marele Apollo. —

Non nostrum tantas componere lites,
Nu e datori'a nóstra a complaná astufeliu de dispute. —

Omnia vincit Amor,
Tóte le 'nvinge ddiéulu amorului. —

Si parva licet componere magnis,
Déca-i permisú a compará cele mici cu cele mari. —

Tantaene animis coelestibus irae!
Atát'a reutate de inima au dieii! —

Alta mente repostum,
Asediatu in fundulu inimei. —

Tantae molis erat Romanam condere gentem,
Asiá greu erá a intemeiá gintea romana! —

Rari nantes in gurgite vasto,
Rari notatori in vultórea vasta. —

Quos ego!
Pe voi! (Ve voiú aretá eu!)

Forsan et haec olim meminisse juvabit,
Póte, odinióra, ve va ajutá aducèndu-ve si de ace-
stea aminte. —

Per varios casus, per tot discrimina rerum,
Prin diferite intemplari, prin atátea pericole. —

Infandum, regina, iubes renovare dolorem,
O, regina, ordoni se renoiescu durerea nespusa. —

Timeo Danaos, ot dona ferentes,
Me temu de greci, chiaru si cându aducu daruri. —

Jam proximus ardet Ucalegon,
Dejá arde vecinulu Ucalegonu.

Fuimus Troes,
Troiani amu fostu! —

Auri sacra fames!
O fóme sacra de bani. —

Exoriare aliquis nostris ossibus ultor,
Din cenusi'a nóstra se póte ridicá unu resbuna-
toriu. —

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito,
Nu cede nenorociloru, din contra mergi mai cu
curagiu in contr'a loru. —

Parcere subiectis, et debellare superbos,
Crutia pe cei supusi si invinge pe cei superbi. —

Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo,
Déca nu voiú puté induplicá Dieii din ceriu, voiú
pune in miscare iadulu. —

Sic itur ad astra,
Asiá se ridicá omulu càtra stele. —

Fas est et ab hostis doceri,
Chiaru dela inimicu póte omulu se 'nvetie. —

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas,
Se si lipsésca puterile, totusi vointi'a este de lau-
datu. —

Gutta cavat lapidem,
Picurulu gauresce piétr'a. —

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charibdim,
Cadi in Scil'a voindu se 'ncungiuri Charibdele. —

Roma locuta (est), causa finita (est),
A vorbitu Rom'a, caus'a este terminata. —

Doue documente

relative la renunț'a familia a protopopului Ighianu, emanate in urmarea revoluțiunei din a. 1784.)*

Copia.

Ad 6783/m 1787.

Quod in Anno 1784. Infaustis Mensium 9-bris et X-bris Diebus irruentibus ex advicinatis Possessionibus Also Felső Szeltsova, Podsága, Remete, Ponor, Mogos, Muska, Lupsa et aliis mixtim remotioribus Possessionibus Conglomeratis ferocibus Valachis in Dominium hocce Fisco Montanum Offenbánya ad evertendum ingruentibus manu armata, ubi jam aderant ex Inclyta Limitanea Militia Nr. 25. pedestres milites cum uno Vigiliarum Magistro Francisco Ujvári Excubias pro defenso Offenbanyensium agentes, sed incassum et illos Gens furibunda Valacha interfecisset, nisi Honorabilis Popa Igian Gavrilla Disunitus Loci Parochus suis adhortationibus mitigati mitiores facti evasissent; qui non tantum Quartyrria suae SSmae Mattis Expensis pro officialibus erecta in ruinam dedissent, verum et officiales peremissent. Ipse ego jam modicum sedato Tumultu ex Montibus fame pressus cum Consorte prole parva, servilibus Ancillis duabus oberans coactus descendere Offenbanyam Assumptis vestibis rusticanis, eo tum etiam mediantibus Cohortationibus Praefati Popa Igian Gavrilla Loci ejusdem Parochi vita privatus sane fuissem a rabiente Gente Valacha, eliberatus sum. In cujus Majorem fidem, firmissimeque robur praesentes Litteras Testimoniales Eidem Parocho Loci Popae Igian Gavrilla a me Sibi expostulanti fide mea mediante manu propria subscriptione usualique Sigillo corroboratas extradedi.

Signatum-Offenbanya Die 26-ta Marty 1787.

(L. S.)

Daniel Horetsim m. p.,
Spanus Caalis Domini in
fisco mont. Offenbánya.

Copia.

Ad 6783/m 1817.

Zeugniss.

Da ich seit Ao. 1772. alhier als Erster Bergbeamter in kais. königl. Diensten zu stehen das Glück habe, so war ich ebenfals Anno 1784. zur Zeit des Bauern Aufstand alhier, zu welcher Zeit ich den hiesigen nicht unierten Poppen (jetzt Herren Petru Popa) Igyán Gavrilla als meinen guten Freund auffoderte, dass Er das unruhige verführte Bauern Volck zur Ruhe bringen solte; was auch derselbe mit mehrmahligem lebens gefahr Eyfrig und thätig bewirkte; so dass in dem ganzen hiesigen königl. Offenbanien Dominium kein Todtschlag erfolgte,

*) Originalele se afla depuse in Archivulu Asociatiunei transilvane etc.

und dass anhero gekommen königl. Militaere mit allen erfodernissen thätigst Versorget worden ist: gleich wie es der alhier Verstorbene k. k. Spán Daniel Horethsim ihm Herrn Igyan Gabor untern 26-ten Martio 1787. der Wahrheit wegen bezeuget hat; und welches Zeugnuß ich ebenfals aus Rechtschaffenheit, und der heiligen Wahrheit wegen ich ebenfals bestätigte, und bezeuge.

Offenbanien de 16. Jener 1817.

(L. S.)

Franz Prunetter m. p.,
k. k. Rewiers
Berg Verwalter.

Anuntiu de carti.

(Urmare).

Jarcu, Comptabilitatea agricola	bros. 3.—
Kretzulescu N., Anatomia descriptiva, vol. I	„ 2.50
Laurianu A. T., Elemente de istoria romaniloru	„ —.30
— Istoria romaniloru din timpurile cele mai vechi	„ 2.50
Legendele si Basmele romaniloru. Partea I.	„ 1.—
Legendre A. M., Elemente de Geometria	„ 2.—
Lerescu I. C., Catechismulu dreptului adminis. rom.	„ —.30
Manliu I., Cursu elementaru de literatura. Notiuni de logica, stilistica, retorica etc.	„ 2.50
Marianu S. Fl., Traditiuni poporale romane. I.	„ —.40
Missailu G., Epoca lui V. Lupulu si M. Basarabu	„ 1.65
Muresiaou A., Din poesiele lui. aurit 2.50, in pandia 2.— brosi.	„ 1.50
Nanianu B., Cosmographia	„ —.50
— Elemente de ist. natur. Partea I. Zoologia	„ 1.—
— „ „ „ „ „ II. Botanica	„ —.75
— „ „ „ „ „ III. Mineralogia	„ —.75
— Elemente de fisica experimentală	„ 1.75
Negru Voda si Manole séu Manastirea Argesului Canteu	„ —.08
<i>Serbia clasiciloru romani</i> , cuprindendu operile ale lui Alecsandri, Negruzzi si poesiele lui D. Bolintineanu in 12 vol. brosi. 25 fl. era leg. frumosu in 11 vol. 32 fl. 50 cr.	
Nestor S., Gramatic'a germana pentru scolele medie leg.	1.20
Niceforu G. E., Crestomati'a germana brosi.	—.90
Nicolescu S., Cateva poesii	„ —.50
Osténulu romanu, Colectiune de cantece	„ —.25
Pannu Antonu, Culegere de proverburu séu povestea vorbei. Partea I.	„ 1.—
Papiu A. Il., Independinta constit. a Transilv. I. —.40, II.	„ —.40
Papiu I. Il., Responsabilitate ministeriala	„ —.40
— Tesauru de monumente istor. II. 1863 si 1864	„ 3.—
III. 1864 si 1865	„ 3.—
Pàrjolu St., Mórtea lui Michaiu Vitezul. Tragedia nationala	„ —.40
Pisone D., Dictionariu romanu, latinu, germanu si francesu	„ 2.50
Poenariu P., Georgiu Lazaru si scol'a romana. Cu portretu	„ —.40

(Va urmá.)